

тання інноваційних технологій в навчанні. У зв'язку з цим має змінитися і підхід при навчанні іноземної мови майбутніх економістів та оновлення методів перевірки індивідуальної (творчої) роботи студентів, яка є показником самопідготовки студентів, їхніх вмінь та навичок, а також рівнем їхньої фахової підготовки в цілому. Саме Video CV може бути важливим і цінним досвідом, який допоможе бути конкурентоспроможним на ринку праці в майбутньому.

Література

1. Білоконна Н.І. До проблеми використання інформаційних технологій у навчальному процесі / Н.І. Білоконна, С.П. Білоконний // II Славянские педагогические чтения: Тез. докл. междунар. конф., 16 – 18 окт. 2003г. – Тирасполь, 2003. – С. 49 – 53.
2. Кремень В. Г. Інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті й формування інформаційного суспільства / Кремень В.Г. // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті : досвід, проблеми, перспективи: зб. наук. праць. – Львів : ЛДУ БЖД, 2006. – С. 3 – 6.
3. Sheerin, S. 1997. An Exploration of the Relationship between Self-access and Independent Learning. In Benson, P. and Voller, P. (eds.). 1997. *Autonomy and Independence in Language Learning*. London: Longman.
4. <http://www.megaoperator.com.ua>
5. Елизаветина Т. М. Компьютерные презентации от риторики до слайд-шоу / Т. М. Елизаветина – М. : КУДИЦ-ОБРАЗ, 2003. – С. 234.
6. <http://www.trud.gov.ua/>
7. Создание презентации и техника эффективного выступления: (материалы науч.- практ. конф. «Информационная культура личности: вызовы информационного общества») [Электронный ресурс] / Ястребов Л.И. // Журнал «Вопросы Интернет-образования» – 2006. – № 41. – Режим доступа до журн.: <http://subscribe.ru/archive/media.news.online.vio/200610/24144425.html>

Дворянчикова С. Є.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Київський національний університет технологій та дизайну

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ АСПІРАНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. Розглянуто питання формування й розвитку комунікативних компетентностей аспірантів-іноземців у процесі вивчення дисципліни «Російська мова як іноземна», що передбачає вдосконалення вміння користуватися всіма видами мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, аудіювання, читання, письмо) як засобом спілкування у побутовій, академічній та професійній сферах із дотриманням мовних і стилістичних норм російської мови.

Ключові слова: аспіранти-іноземці, ВНЗ України, комунікативна компетентність, навчальна діяльність, російська мова як іноземна.

Abstract. The article deals with investigating the issue of forming and developing the communicative competence in foreign graduate students while studying the discipline «Russian as Foreign Language». Communicative competence implies a skill to use all types of language activities (listening, speaking, reading, writing) in everyday communication, academic and professional spheres as a natural stylistic norms of the Russian language.

Key words: communicative competence, educational activity, foreign graduate students, Russian as Foreign Language, Ukraine's Higher education institutions.

Закономірно, що в умовах постійно мінливого суспільного миру і світу науки методика навчання у вишах України взагалі та викладання мови іноземним громадянам зокрема не може залишатися незмінною. Участь системи вищої освіти України у Болонському процесі вимагають від вищих закладів наближення навчальних вимог до міжнародних стандартів, що задекларовані в Законі України «Про вищу освіту», наказі «Про вивчення української (російської) мови іноземними студентами і аспірантами», Державній національній програмі «Осві-

та (Україна ХХІ століття)», які було розроблено відповідно до «Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» та «Концепції мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України» у межах підготовки наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації за відповідними напрямками та спеціальностями.

Метою статті є аналіз і опис чинників розвитку професійно-орієнтованої іншомовної комунікативної компетенції аспірантів у процесі викладання їм російської мови як іноземної.

Аспіранти-іноземці різноманітних спеціальностей в університетах України численно великий, але важливий контингент громадян зарубіжних країн, який є свідомою міжнародного авторитету, яким користуються українські вищі навчальні заклади [1; 5; 6]. Як визначають науковці, «особливість сучасного стану у викладанні іноземцям мови навчання (української/російської залежно від соціокультурного оточення та вибору студента) полягає у докорінній зміні методичної і навіть методологічної парадигми мовної освіти, <...> а вивчення мови є засобом отримання професійної освіти і розвитку особистості, що може вести діалог культур» [7, с. 137]. Крім вищезазначеного, слід пам'ятати про те, що російська мова вивчається аспірантами-іноземцями також із метою складання обов'язкового кандидатського іспиту.

Відомо, що «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти» визначають два види компетенцій: загальні і комунікативні. Останні складаються з лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного компонентів. Компетентнісний підхід акцентує практичне втілення набутих навичок та фіксує і встановлює підпорядкованість знань умінням [2]. Як очікуваний результат, з одного боку, та продукт втілення мовної освіти з урахуванням соціальних запитів і потреб, з іншого, можуть розглядатися власне мовні, мовленнєві та комунікативні компетенції. А. Кордонська зазначає, що «поділ компетенцій на групи є дещо умовним», та прояв слухачами «компетенцій (компетентностей) на заняттях з мови свідчить про те, що вони набули особистісної значущості і стали його індивідуальними властивостями, внутрішніми здобутками» [3]. Освітняни-лінгвісти констатують необхідність організувати процес навчання іноземних мов як іноземним таким чином, щоб ті, хто навчаються, оволоділи у необхідній мірі всіма складовими комунікативної компетенції, які зроблять фахівця спроможним до вільного спілкування російською (українською та ін.) мовою: «Перш за все, методики, які використовуються викладачем, мають включати елементи інтенсивного навчання та мають бути спрямовані на розвиток комунікативних умінь» [4, с. 64].

Згідно з такими теоретичними засадами, дисципліна «російська мова як іноземна» вивчається аспірантами Київського національного університету технологій та дизайну в логічному зв'язку із профільючими предметами та з дисциплінами гуманітарного та соціально-економічного напрямку. Викладання професійно-орієнтованої російської мови як іноземної здійснюється у співпраці з викладачами спеціалізованих кафедр університету, які виступають у ролі консультантів. Такий підхід дозволяє усунути мовні та професійні ускладнення, що пов'язані з розумінням наукової лексики, особливих синтаксичних конструкцій тощо, досягти відповідності сучасним тенденціям у певній галузі та послідовності викладення професійно орієнтованого матеріалу іноземною мовою. Викладачі кафедри іноземних мов формують необхідний рівень сформованості іншомовної загальної та професійної комунікативної компетенції аспірантів, сприяють їм у процесі виконання та захисту досліджень. Метою вивчення дисципліни є забезпечення комунікативних потреб іноземних громадян у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за фахом), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу.

У процесі оволодіння дисципліною відбувається рішення низки завдань: вивчення комунікативних потреб, засвоєння аспірантами мовних і мовленнєвих знань, формування вмінь і навичок користуватися засобами мови в ситуаціях спілкування, формування вмінь міжкультурного спілкування, виховання поваги до народу і культури країни, де вони навчаються, удосконалювання вмінь і навичок самостійної навчальної діяльності.

Навчання російської мови являє собою самостійний та завершений курс, що має свій зміст і структуру. У програмі передбачається наступність етапів навчання російської мови і відбивається специфіка професійного спрямування. У той час як на першому етапі навчання закладаються, поглиблюються та розвиваються основи володіння російською мовою, на другому етапі здійснюється подальше професійно-орієнтоване навчання фахівців. Звідси

з'являються особливості та розбіжності в доборі мовного і мовленнєвого матеріалу та його організації в навчально-методичному комплексі, який розроблено для спеціальностей. З позиції системно-діяльнісного підходу розглядаються взаємодія, диференціація і співвідношення видів мовної діяльності на різних етапах навчання, ситуативно-рольова обумовленість навчального мовного спілкування і навчальної діяльності, співвідношення двох мовних систем – рідної та іноземної мов, характеристика навчального матеріалу. Основною одиницею навчання є текст професійного, соціально-культурного або суспільно-політичного спрямування.

Засобами діагностики успішності навчання та критеріями, за якими визначається рівень сформованості компетентностей, є комплекти тестових завдань для модульних контролів, переліки завдань та питань (для отримання допуску до іспиту: складання словника, переклад наукової літератури, анотування тощо), можливі індивідуальні творчі завдання (підготовка до виступу на конференції з доповіддю).

Власне кандидатський іспит проводиться в два етапи. Перший етап полягає в роботі аспіранта над текою із завданнями та отриманні дозволу до власне іспиту: виконання перекладу наукових текстів за спеціальністю; анотування текстів; написання реферату за темою наукової роботи; складання термінологічного словника за фахом. Другий етап іспиту містить три завдання: вивчаюче читання тексту за фахом (обсяг – 2000 др.зн., форма перевірки – вибіркове читання, переклад уривку тексту і письмове викладення його змісту); швидке (переглядове) читання неадаптованого тексту за фахом (обсяг – 1500 др. зн., форма перевірки – передача отриманої інформації російською мовою); демонстрування монологу-розповіді, бесіда з екзаменаторами за однією з тем (наприклад, «З історії питання», «Відомі діячі науки», «Перспективи розвитку галузі», «Моя наукова робота», «Наукові напрямки кафедри»).

Таким чином, розвиток комунікативної компетенції у процесі викладення аспірантам-іноземцям російської мови як іноземної передбачає вдосконалення вміння користуватися всіма видами мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, аудіювання, читання, письмо) як засобом спілкування в побутовій, академічній та професійній сферах із дотриманням мовних і стилістичних норм російської мови. Отже, у результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен знати та володіти основними мовними одиницями, поняттями, фактами, закономірностями; значеннями мовних одиниць та особливостями їх функціонування. Особа, що навчається, має вміти сприймати та розуміти усне й писемне мовлення; самостійно створювати усні й письмові, діалогічні та монологічні висловлювання різних типів, стилів, жанрів мовлення в різних сферах спілкування й насамперед у навчально-професійній; користуватися різновидами слухання та читання; вести діалог у ситуаціях спілкування з дотриманням вимог мовленнєвого етикету; правильно й доцільно висловлювати свої думки; аналізувати тексти; оцінювати та вдосконалювати власну мовленнєву діяльність.

Література

1. Василенко Г. Л., Петрук Г. Б., Рябокони О. В., Тищенко Л. Т. Програмне забезпечення підготовки аспірантів-іноземців медичних спеціальностей до складання кандидатського іспиту з української мови / Г. Л. Василенко, Г. Б. Петрук, О. В. Рябокони, Л. Т. Тищенко // Мова, культура та освіта: тези доповідей та повідомлень науково-практичної конференції викладачів і студентів / Гол. ред. Калетник Г. М. – Вінниця : ВНАУ, 2015. – 16 квітня. – С. 11–14.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання : докт. пед. н., проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Кордонська А. В. Формування мовленнєвої компетенції студентів на заняттях української мови за професійним спрямуванням [Електронний ресурс] / А. В. Кордонська. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kordonska-av-formuvannya-movlennevoyi-kompetentsiyi-studentiv-na-zanyattayah-ukrayinskoyi-movi-za-profesiyanim-spryamuvannya/>
4. Мойсеєнко Н. Г., Сізова Л. В. Формування соціолінгвістичної компетенції студентів-іноземців у процесі викладання російської мови як іноземної як засобу оволодіння соціально-культурною компетенцією російської мовно-культурної спільноти / Н. Г. Мойсеєнко, Л. В. Сізова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – Одеса, 2012. – № 5. – С. 63–65.
5. Ротова Н. В. Формування комунікативної компетенції наукового мовлення в процесі викладання у ВНЗ російської мови як іноземної / Н. В. Ротова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2011. – № 32-33. – С. 141–145.
6. Селіверстова Л. І. Мовний простір іноземних студентів у ВНЗ України / Л. І. Селіверстова // Сьогодення українського мовного середовища: збірник наукових праць / Ред. д. філол. н., проф. Єрмоленко С. Я., д. п. н., проф. Онкович Г. В. – К. : ІВО АПН України, 2008. – С. 163–170.

7. Ушакова Н. І., Дубічинський В. В., Тростинська О. М. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України / Н. І. Ушакова, В. В. Дубічинський, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. – Харків, 2011. – Вип. 19. – С. 136–146.

Завідонова Н.І.,
старший викладач кафедри іноземних мов
факультету маркетингу
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ-ЕКОНОМІСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Розглядається новий науковий напрямок – акмеологія, яка описує розвиток індивідуума як постійне вдосконалення. Наголошується на підвищенні якості підготовки майбутніх менеджерів-економістів через впровадження акмеологічного підходу. Як приклад акмеологічного підходу у процесі формування готовності студентів КНЕУ до професійної самореалізації описується участь студентів у громадських організаціях та органах самоврядування.

Ключові слова: соціокультурна ситуація, акмеологія, саморозвиток, індивідуально-психологічні особливості, творчий потенціал, самосвідомість, соціальна детермінація.

Abstract. The article considers the question of acmeology, a new scientific approach, which describes the development of an individual as a constant improvement. It is emphasized that acmeologic approach increases the quality of the training of the prospective managers - economists. Participation of the students in public organizations and self-government institutions is presented as an example of the usage of acmeologic approach to the process of the formation of the preparedness of the students of KNEU to professional realization.

Key words: socio-cultural situation, acmeology, self-development, individual psychological peculiarities, creative potential, self-consciousness, social determination.

В умовах складної соціокультурної ситуації в кожній країні необхідні новий погляд та нове ставлення до навколишньої реальності. Переосмислення шляхів і перспектив подальшого розвитку особистості можливе в рамках нових концепцій освіти, пошук яких ведеться вченими різних країн.

Поряд із традиційними теоріями освіти, що добре зарекомендували себе, ведеться пошук нових підходів і концепцій. В останні роки успішно розвивається новий науковий напрямок – акмеологія, що розглядає розвиток як постійне вдосконалення, а підсумком його є результат, досягнутий особистістю й суспільством.

Підвищення якості підготовки майбутніх менеджерів-економістів є пріоритетним завданням економічного університету, вирішення якого можливе за рахунок впровадження акмеологічного підходу, який визначає продуктивність процесу саморозвитку, реалізації творчих потенціалів студентів, можливості їхнього кар'єрного росту.

До основних завдань, які розв'язує акмеологія, належать: з'ясування індивідуально-психологічних особливостей розвитку людини на різних ступенях зрілості та в період «акме»; виявлення відмітних ознак, які повинні бути розвинуті в дошкільному, шкільному віці та юності, що дозволило б суб'єкту успішно виявити себе на етапі зрілості; дослідження з позицій творчості певних аспектів традиційних концепцій психології особистості, впровадження їх в акмеологічну науку; дослідження шляхів самореалізації та розкриття її творчого потенціалу; розробка акмеологічних концепцій формування професійної самосвідомості; аналіз руху по шляху самовдосконалення та формування професійної майстерності; виявлення, опис і аналіз феноменології акме-форм у життєдіяльності людини; виявлення у ході досліджень, наскільки професійний розвиток спричиняє екзистенціально-особистісний чи, навпаки, особистісний, розвиток є лише побічним продуктом професійного; з'ясування механізмів і результатів впливів макро-, мезо-, мікросоціумів і природних умов на людину в період її підготовки до власного «акме» та впродовж його; розробка стратегій організації життя людини, які б дали їй можливість всебічно й оптимально самореалізовуватися; удосконалення людської особистості, допомога їй у досягненні нею вершин у фізичному, духо-